

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ

ΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στατιστικές πηγές	οποιαδήποτε αποτύπωση αριθμητικών δεδομένων
Τα είδη των στατιστικών πηγών	Οι στατιστικές πηγές αποτελούν διακριτό είδος οι οποίες αξιοποιούν ποσοτικά δεδομένα και διαμορφώνουν πολλαπλές αποτυπώσεις που διευρύνουν τα ίδια τα δεδομένα. Αριθμητικά δεδομένα μορφοποιούνται και αναδεικνύουν όψεις του παρελθόντος που δεν είναι διακριτές με άλλους τρόπους. Στατιστικοί πίνακες, γραφήματα, έρευνες, ψηφοφορίες, οικονομικά κατάστιχα και δημόσιες και ιδιωτικές καταχωρήσεις είναι μεταξύ άλλων χαρακτηριστικά παραδείγματα.
Η φύση και οι δυνατότητες των στατιστικών πηγών	Οι στατιστικές πηγές προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για τις αλλαγές σε πολλά επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ιστορίας και τις δράσεις των ανθρώπινων κοινωνιών μέσα στο χρόνο. Η κατανόηση της φύσης των στατιστικών πηγών ως ιστορικών ντοκουμέντων εξαρτάται από το δημιουργό τους αλλά είναι ταυτόχρονα και ανεξάρτητη από αυτόν. Οι στατιστικές πηγές αποτελούν ουσιαστικά ένα διπλό ντοκουμέντο, δημιούργημα του δημιουργού τους και του θεατή τους.
Η διδακτική αξιοποίηση των στατιστικών πηγών	Στη διδακτική της ιστορίας, η αξιοποίηση των στατιστικών πηγών απαιτεί όχι μόνο την παρατήρησή τους αλλά και την ανάγνωσή τους. Η παρατήρησή τους σχετίζεται με μια πρώτη λειτουργία τους, αγνοεί το δημιουργό τους και διαμορφώνει στον παρατηρητή μια εντύπωση. Η ανάγνωσή τους συμπεριλαμβάνει τη σχέση της δημιουργίας με το δημιουργό καθώς και το χρήστη του ντοκουμέντου μέσα από τα ερωτήματα που θέτει σ' αυτό. Τα ερωτήματα αυτά σχετίζονται με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του στατιστικού ντοκουμέντου αλλά και το περιεχόμενό του.

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ

Α. Παρατηρώ: Η στατιστική πηγή με μια ματιά

Ποιο είναι το είδος της στατιστικής πηγής;	- κατάλογοι, πίνακες, μητρώα, κατάστιχα - στατιστικά δεδομένα: απογραφές, έρευνες, ψηφοφορίες - γραφήματα: ραβδογράμματα, διαγράμματα, χαρτογράμματα (cartogram), κλιματογραφήματα,
Ποιο είναι το θέμα της στατιστικής πηγής;	
Τι ξεχωρίζω στη στατιστική πηγή;	- Ποια σημεία της στατιστικής πηγής μου προκαλούν εντύπωση; - Σε ποια στοιχεία της στατιστικής πηγής εστιάζω την προσοχή μου και με ποια σειρά; - Ποιες είναι οι πρώτες σκέψεις μου παρατηρώντας τη στατιστική πηγή;

Β. Μελετώ: Μελετώ τη στατιστική πηγή

Μελετώ τα επιμέρους στοιχεία που εμφανίζονται ή εννοούνται από τον/την δημιουργό της στατιστικής πηγής	- Σημειώνω τον τίτλο και το θέμα της στατιστικής πηγής. - Καταγράφω τα στοιχεία του συνοδευτικού υπομνήματος, εφόσον υπάρχει. - Ποια είναι τα σύμβολα και τα χρώματα που χρησιμοποιούνται και για ποιον λόγο; - Σημειώνω την ιστορική εποχή και το ιδιαίτερο γεγονός (γεγονότα) στο οποίο αναφέρεται η στατιστική πηγή. - Υπάρχουν συσχετίσεις με άλλες ιστορικές περιόδους ή τη σημερινή εποχή; - Υπάρχουν άγνωστοι όροι; Αν ναι, τους σημειώνω και αναζητώ στοιχεία γι' αυτούς. - Αναφέρονται πρόσωπα, καταστάσεις, γεγονότα τα οποία είναι ασυνήθιστα, άγνωστα; Αν ναι, τα σημειώνω και αναζητώ στοιχεία γι' αυτά. - Ποια είναι τα αριθμητικά δεδομένα, τα οποία αξιοποιούνται στην στατιστική πηγή; - Με ποιον τρόπο αξιοποιούνται τα αριθμητικά δεδομένα; Ποιες κατηγορίες, υποκατηγορίες και συσχετίσεις διαμορφώνονται; - Με ποιον τρόπο (αλφαβητικά, χρονολογικά, γεωγραφικά) οργανώνονται τα δεδομένα που παρουσιάζονται στη στατιστική πηγή; - Σημειώνω αν υπάρχει λεζάντα, σημείωση ή άλλο ίχνος παρέμβασης στην αρχική στατιστική πηγή. - Καταγράφω λεπτομέρειες (σύμβολα, σχέδια, εικόνες, λέξεις) που μου κινούν το ενδιαφέρον. - Καταγράφω τις σκέψεις μου και τα ερωτήματά μου καθώς μελετώ τη στατιστική πηγή.
--	---

Γ. Κατανοώ: Κατανοώ τη στατιστική πηγή

Το ιστορικό πλαίσιο δημιουργίας της στατιστικής πηγής	- Ποιος είναι ο δημιουργός της στατιστικής πηγής; - Πού και πότε δημιουργήθηκε η στατιστική πηγή; - Για ποιον λόγο δημιουργήθηκε η στατιστική πηγή; - Σε ποιον/ποιους απευθυνόταν ο δημιουργός με τη συγκεκριμένη στατιστική πηγή;
---	---

	- Πώς διασώζεται η στατιστική πηγή μέχρι σήμερα; - Πού βρίσκεται η στατιστική πηγή; (προσωπικό/δημόσιο αρχείο, ιδιωτική συλλογή, μουσείο κτλ.)
Το ιστορικό πλαίσιο της εποχής	- Τι γνωρίζουμε για το ιστορικό πλαίσιο της εποχής στην οποία αναφέρεται η στατιστική πηγή, ιδιαίτερα για ζητήματα που σχετίζονται με το θέμα της; - Τι είναι διαφορετικό και τι είναι ίδιο με τη σημερινή εποχή; - Τι γνωρίζουμε για το ιστορικό πλαίσιο της εποχής που δημιουργείται η συγκεκριμένη στατιστική πηγή;
Ο ρόλος του δημιουργού της στατιστικής πηγής	- Ποια είναι η σχέση του δημιουργού με το θέμα της στατιστικής πηγής; - Ποια στοιχεία της στατιστικής πηγής προβάλλει ιδιαίτερα ο δημιουργός; - Ποια στοιχεία και δεδομένα αξιοποιεί ο δημιουργός της στατιστικής πηγής; - Με ποιον τρόπο θέλει ο δημιουργός να εστιάσει κάθε ενδιαφερόμενος στη στατιστική πηγή; - Ο δημιουργός, με τις επιλογές που κάνει, προσπαθεί να πείσει για κάτι; Αιτιολογώ την απάντησή μου. - Διακρίνω και σημειώνω στοιχεία μονομέρειας ή προκατάληψης του δημιουργού για το θέμα της στατιστικής πηγής. - Σημειώνω παραλείψεις και κενά που δυσκολεύουν στην κατανόηση της στατιστικής πηγής. - Διακρίνω στοιχεία της στατιστικής πηγής, τα οποία καταδεικνύουν τον σκοπό του δημιουργού που υπονοείται (υπόρρητος) και δεν εκφράζεται άμεσα; Αν ναι, τα καταγράφω. - Σκέφτομαι και σημειώνω αν οι συνθήκες δημιουργίας της στατιστικής πηγής επηρέασαν το περιεχόμενό της. Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Δ. Αξιοποιώ: Αξιοποιώ τη στατιστική πηγή ως ιστορική πηγή

Αξιοποιώ την πηγή για την κατανόηση του ιστορικού θέματος και την απάντηση πιθανών ιστορικών ερωτημάτων	- Τι γνώριζα και τι περισσότερο έμαθα για το θέμα με την αξιοποίηση της συγκεκριμένης στατιστικής πηγής; Αξιολογώ αυτά που έμαθα. - Γνωρίζω διαφορετικές απόψεις/θέσεις για το θέμα της στατιστικής πηγής; Αν ναι, αιτιολογώ τις διαφοροποιήσεις. - Ποιες πληροφορίες αποκομίζω για τις στάσεις, τις αντιλήψεις, τις ιδέες, τις αξίες και τις απόψεις των ανθρώπων την εποχή δημιουργίας της στατιστικής πηγής; - Είναι αξιόπιστη η στατιστική πηγή για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου. - Είναι χρήσιμη η στατιστική πηγή για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου. - Με ποιον τρόπο μπορώ να αξιοποιήσω τη στατιστική πηγή; - Εάν κάποιος σήμερα δημιουργούσε μια στατιστική πηγή με το ίδιο θέμα, τι θα ήταν όμοιο και τι διαφορετικό; - Περιγράφω τη στατιστική πηγή, χωρίς συναισθηματικές ή προσωπικές αξιολογικές κρίσεις, σε κάποιον που δεν την έχει δει.
---	--

- Ποια άλλα τεκμήρια απαιτούνται για την κατανόηση του θέματος της στατιστικής πηγής;
- Πού μπορώ να βρω επιπλέον πληροφορίες για τα στοιχεία που εμφανίζονται στη στατιστική πηγή;
- Επαληθεύω ή/και διαψεύδω στοιχεία της στατιστικής πηγής αξιοποιώντας και άλλες ιστορικές πηγές για το θέμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ο οδηγός περιλαμβάνει στοιχεία και παραμέτρους ανάλογων διδακτικών προτάσεων:

- *National Archives and Records Administration:* <https://www.archives.gov/education/lessons/worksheets/photo.html>
- *Teaching with Documents*, U.S. National Archives and Records Administration: <https://www.archives.gov/education/lessons>
- *Teacher's Guides and Analysis Tool*, Library of Congress: <http://www.loc.gov/teachers/usingprimarysources/guides.html>
- *History & Critical Thinking, A Handbook for Using Historical Documents to Improve Students' Thinking Skills in the Secondary Grades*, Wisconsin Historical Society Library-Archives Division: www.wisconsinhistory.org
- *Learn to work like a historian*, The National Archives: <http://www.nationalarchives.gov.uk/victorians/viewSection.aspx>
- *Thinking about History*, The Critical Thinking Consortium: <https://tc2.ca/en/creative-collaborative-critical-thinking/resources/thinking-about-history/>
- *Historical Questions to ask about Pictures and Artefacts*, Schools History Project: <http://www.schoolshistoryproject.co.uk/historical-questions-to-ask-about-pictures-and-artefacts/>
- *Photo Detectives*, Investigating photographs as historical sources, The Scottish Fisheries Museum: <http://www.scotfishmuseum.org/historic-photographs.php>
- *Crop it*, Teachinghistory.org: <http://teachinghistory.org/teaching-materials/teaching-guides/25697>
- *A language of photography*, PhotoPedagogy: <http://www.photopedagogy.com/graham-clark.html>
- *Making Sense of Documents*, History Matters: The U.S. Survey Course on the Web: <http://historymatters.gmu.edu/browse/makesense/>
- *Beyond the Bubble*, History Assessments of Thinking (HATs), Stanford History Education Group: <https://sheg.stanford.edu/history-assessments>
- *The Reading Like a Historian curriculum*, Stanford History Education Group: <https://sheg.stanford.edu/history-lessons>
- *Historical thinking matters*: <http://historicalthinkingmatters.org>
- *HERB*, American Social History Project/Center for Media and Learning at The Graduate Center, City University of New York: <https://herb.ashp.cuny.edu>
- Ρεπούση, Μ. Μαθήματα ιστορίας, Καστανιώτης, Αθήνα 2004
- Ρεπούση, Μ. & Τσιβός, Α. (επιμ.). Από τα ίχνη στις μαρτυρίες. Η επεξεργασία των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας, Γράφημα, Θεσσαλονίκη 2011
- Τσιβός, Α. Η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας. Εκπαιδευτικό γλικό για την προσέγγιση του ελληνικού μεταναστευτικού ρεύματος προς τις Η.Π.Α. Στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, Θεσσαλονίκη 2011